

Esperança Camps
Empar Marco
VERTIGEN

SEMBRA
LLIBRES

Vertigen

Primera edició: març de 2014

© Del text original: Esperança Camps Barber i Empar Marco Estellés, 2014

© D'aquesta edició: Sembra Llibres, Coop. V., 2014

Apartat de correus 8

46740 Carcaixent (Ribera Alta)

sembra@sebrallibres.com

www.sebrallibres.com

Disseny de la col·lecció: Setanta | www.setanta.es

Correcció: Roger Sarrià i Víctor Xercavins

Maquetació: Mineral Gràfics | www.mineralgrafics.com

Aquest llibre s'ha imprès a Romanyà-Valls, S.A. amb paper ecològic, offset cru de 90 grams i ha estat compaginat amb cos 11 de la tipografia Chronicle.

ISBN: 987-84-942350-1-6

DL: V532-2014

A Jazz Emma, Blues Júlia, Cristina i Mar
i a Jesús i Joan

Als que no callen ni atorguen

Als treballadors i treballadores de Radiotelevisió Valenciana que han defensat el servei públic per damunt de tots els abusos que s'han comés. Als companys, amics i amigues del jupetí roig amb qui hem compartit moments que mai no voldrem oblidar. A totes les persones que conscientment o inconscient ens han ajudat

«Jorge, cuéntame, ¿qué está pasando ahora?».

Són les últimes paraules que ha pronunciat un periodista de la televisió pública valenciana abans del tancament definitiu de Canal 9. Què està passant ara, es pregunta el reporter que s'ha quedat amb la paraula a la boca. Milers de persones han vist el seu rictus glaçat just un segon abans que la pantalla es tornara negra. Però no en una fosa pensada i realitzada des de la taula de mescleres. No ha estat un fosa en negre, sinó un tall brusc. Un tall a la història i potser a l'autogovern del País Valencià. De la rigidesa del periodista congelat a la pantalla s'ha passat en un segon al negre mut. Un negre profund i untuós, com el quitrà solidificat a la platja després d'un naufragi. I quan això passava, Jorge, que és un productor, anava a relatar al seu company que un home, acompanyat d'un munt de policies, ja tenia la mà al fusible. Perquè, en realitat, després de tantes hores d'espera, després de tantes especulacions, l'executor ha tallat el corrent elèctric. No només al control central, sinó també al cervell informàtic que gestiona l'arxiu audiovisual, el sistema de redacció i els serveis administratius de la cadena. Així, la memòria i l'actualitat han mort de colp. En un sol gest. En una exhibició de força sense precedents a l'Espanya democràtica.

El periodista grec Andreas Konstantinos s'emociona quan relata aquests fets per telèfon. Gesticula, assenteix i mira cap

als centenars de treballadors que ixen desconcertats del Centre de Producció de Programes de Burjassot. Reconeix els gestos, les cares i les mirades. És a València, però podria ser a Atenes fa uns mesos, quan ell mateix formava part d'un grup idèntic a aquest: empleats despatxats d'una televisió pública. Té un quadern de notes i un bolígraf BIC a la mà. Parla molt lentament, amb una veu càlida que porta incorporada una gran dosi de torbament. Tot això no casa gaire amb els trets angulosos del seu perfil que llancen al món la imatge de Konstantinos com la d'un home dur.

Fins al mes de juliol treballava com a periodista a l'ERT, la televisió pública del seu país, i va arribar a València per participar en unes jornades sobre mitjans públics just el dia que el Tribunal Superior de Justícia declarava nul l'expedient de regulació d'ocupació de la ràdio i la televisió públiques valencianes. El mateix dia que el president de la Generalitat decretava la mort de Canal 9 o Nou, com no li ha arribat a dir ningú, però que és el nom que ara penja en color aigüamarina de la torre de Burjassot. Han passat vint-i-quatre dies que, pel volum d'informació que han generat, podrien ser vint-i-quatre anys o vint-i-quatre segles. Konstantinos acaba de narrar en directe el tancament de Canal 9 per a una ràdio i una televisió en línia que uns companys han muntat a Atenes. Amb materials propis i posant-hi molt d'esforç i dedicació, emeten com poden, després que ells també, fa uns dies, van ser expulsats per la força de l'antiga seu que encara ocupaven.

Andreas Konstantinos s'acomiada d'Aristos, el company amb qui ha parlat tota la nit. Ja ha perdut el compte de les vegades que ha entrat en directe o dels missatges i correus que ha enviat a la microredacció d'Atenes. Li costa contextualitzar i es pregunta fins a quin punt és capaç de transmetre a la minvada audiència que pot estar interessada pel cas Canal 9 tot el que ha après aquests dies de política valenciana i espanyola. Està molt cansat.

Té ganes d'eixir corrents d'allí, però continua pendent del que està succeint a Burjassot.

Passen uns minuts de les 12.19, l'hora que ha quedat congelada als rellotges del control central i de l'estudi 3 i als comptadors mentals dels centenars de treballadors que es troben a les instal·lacions de Canal 9. La majoria, després de veure l'arribada del seguici executor, s'han concentrat al plató. Al llarg de tota la matinada han rebut indicacions dels sindicats de mantenir la calma. Que no els puguin acusar de resistència a l'autoritat o de destrossar material. L'estudi fa hores que bull. Des de la taula d'informatius s'han repetit consignes contra el president de la Generalitat. Frases incendiàries llançades a l'aire i vistes i escoltades per tothom que a aquelles hores mirava la televisió. Els crits han servit d'ambient sonor per a les últimes imatges que s'han emés. Uns plans carregats de tensió que ensenyaven al món el cap de la policia autonòmica anat amunt i avall del control central, mostrant una ordre judicial i demanant als treballadors que deixaren lliure l'accés a la sala on hi ha els cables. La presència d'homes uniformats i armats dins les instal·lacions d'una televisió pública ha inspirat expressions com ara «això és un colp d'estat» repetides de manera sincopada. Durant els minuts que ha durat la cerimònia de l'adéu, els treballadors presents al plató han plorat, s'han abraçat i han bramat de ràbia i de dolor. Molts han fet fotos o han enregistrat en vídeo un moment que saben que per més anys que passen no oblidaran mai. Alguns han aprofitat les xarxes socials per a expressar aquest sentiment de desesperació i per a acusar el Consell de la Generalitat de tenir un comportament indigne. El plató d'informatius ha esdevingut l'úter on s'està gestant la reacció ciutadana contra el que consideren una decisió impúdica presa per un govern incapaç.

Passades les 12.19, amb els ulls rojos, els senyals tallats i sense la possibilitat de continuar emetent consignes, els treballadors

decideixen que eixiran per la porta principal. La que dóna a l'esplanada. La que té aquell arc de formigó que ja no els donarà aixopluc. Formen una comitiva lenta. Uns quants han tingut temps d'arreglar les seues coses i les porten en caixes de cartró. Altres caminen abraçats o es donen la mà o parlen per telèfon. Andreas i un grup nombrós de periodistes els acompanyen i els fan les fotografies que demà seran a les portades dels diaris. Algú porta un auricular a l'orella perquè la ràdio continua emetent per la freqüència de Sí Ràdio, que era el segon canal de la cadena, el que oferia la programació musical adreçada a un públic més jove. La que difonia la programació convencional estava gestionada per una empresa privada que a les dotze de la nit, sense escarafalls i de manera remota, l'ha apagada. A mig matí, tècnics, productors, periodistes, administratius... s'han conxorxat per a tornar a eixir a l'aire i així, des de l'estudi 1 han relatat els moments anteriors al tall de la televisió. I el negre. El no-res. El silenci hertzià. Finalment, dos dels treballadors més veterans, no els més carismàtics, no cap de les veus autoanomenades senyeres, sinó dues persones que ja eren a l'empresa des d'abans de començar les emissions el 1989, s'han posat davant el micròfon per acomiadar-se de l'audiència. Han fet una crida a la ciutadania perquè es pose de part dels serveis públics, perquè donen l'esquena a un govern infestat de corruptes i han dit que tornaran. La cançó «Seguirem», d'Obrint Pas, és l'últim so que emet la ràdio pública el 29 de novembre del 2013.

*Amb l'emoció del primer dia
amb la gent que t'estima
amb l'esforç compartit,
seguirem.*

El 5 de novembre del 2013 és dimarts, un dia de tardor amb vocació d'estiu a València i a Atenes. El periodista Andreas Konstantinos ha pujat a un avió pràcticament buit i ha tingut un vol molt plàcid entre la capital del seu país i Madrid. N'ha tingut prou amb posar-se un antifaç de coloraines per fer veure que dormia i evitar les invitacions de les hostesses a café de calça o suc de taronja aigualit. En realitat, Konstantinos també ha utilitzat la careta per a observar, sense ser vist, la resta del passatge. Entre tots els homes de negocis que s'han instal·lat a primera classe hi destacava un jove, atlètic i molt musculat. Portava una gorra negra amb la visera exageradament llarga. A Andreas, la cara d'aquest tipus li sona, però no ha aconseguit identificar-lo. Li ha donat un parell de voltes, però l'ha oblidat prompte. Està content i emocionat per viatjar a València, per eixir del núvol negre en què s'han convertit la seua vida i el seu país. Empobrit, intervingut, desanimat. Com ell, si fa o no fa. Tan bon punt l'auxiliar de vol ha anunciat al passatge que ja podien utilitzar els aparells electrònics ha engegat el seu vell iPad, de primera generació, que es penja massa sovint, que ja no li permet actualitzar el sistema operatiu, per a repassar el discurs que llegirà a la conferència inaugural del congrés de periodisme a què l'ha convidat l'Associació Valenciana de Professionals de la Informació, l'AVPI.

De Barajas ha anat a Atocha, i des d'allà ha agafat un AVE que l'ha dut fins a València. Li agrada aquest tren que és fruit del miracle espanyol, encara que ell no qualificaria aquesta obra faraònica de miracle, sinó de miratge. I d'això, en parlarà demà. Segons les seues notes, carregarà contra la troica, els homes de negre, Merkel i tota la Unió Europea, a qui s'imagina com en aquell quadre de Goya en què un Saturn enfurismat es menja el seu propi fill. Li ve de gust fer algun acudit sobre la situació actual d'Espanya i recordar quan el president socialista s'entestava a dir que Espanya no és Grècia. I després van arribar els conservadors. I també deien que el seu país no tenia res a veure amb Grècia o amb Portugal. El president venia l'ànima al diable i després agafava un avió per anar a veure un partit de futbol de la selecció espanyola a milers de quilòmetres de distància, lluny d'aquells que podrien escridassar-lo. Els feia un poc de ràbia, això, als grecs. Els espanyols, el sud d'Europa, la porta d'Àfrica, mirant-los de dalt a baix. Ara la premsa de Madrid parla de menjadors socials, de jubilats estafats pels bancs, de xiquets que van a l'escola sense esmorzar i de desnonaments de centenars de famílies que no poden pagar el lloguer o la hipoteca. Andreas ha començat a tastar la pudor que fa la capital d'Espanya amb el fem envaint els carrers per una vaga dels treballadors de la recollida. L'empresa els vol retallar quasi la meitat del sou.

Abans d'eixir de casa, el periodista ha agafat una llibreta amb les notes que va prendre a València quan la va visitar uns anys enrere, en els bons temps. La direcció de l'ERT li va encomanar una sèrie de reportatges sobre els *mediterranis*, com si això fóra una categoria objectivable. Durant una setmana va recórrer el litoral català, les illes Balears i, a continuació, durant deu dies va anar amunt i avall per tota la costa valenciana. Es tractava de descriure el paisatge, de gravar escenes agrada-

bles i de parlar amb els uns i els altres. Amb persones anònimes i amb personatges més o menys coneguts: intel·lectuals, artistes, polítics, aquesta gent que sempre té alguna cosa a dir. Del que siga. L'única condició que li va posar la cadena va ser que els reportatges foren amables, plaents a la vista i molt blancs, per poder-los exportar. Tant ell com el productor i l'operadora de càmera van menjar, van beure i van descobrir, entre altres singularitats dels valencians, la festa de les falles. I va ser llavors, buscant testimonis per al documental, quan va fer relació amb alguns periodistes locals. I com que és un tot terreny i comptava amb la simpatia de la direcció de l'ERT, també va anar a l'Iraq i es va fer col·lega de Jaume Carbó, un periodista de Canal 9 de qui fa temps que no sap res. Ara els companys valencians tenen una curiositat infinita perquè Andreas els conte què ha passat, què està passant encara, al seu país. I, sobretot, com ha pogut passar. Potser els periodistes sí que es pensen que Espanya és Grècia. O, si més no, temen que el País Valencià sí que és Grècia o pot arribar a ser-ho.

A l'estació de Joaquim Sorolla l'espera Nora. Alta, prima, amb els cabells molt llisos d'un color indefinit entre el roig i el groc passant per diversos tons de coure i or vell, vestida de manera informal, amb una gran bossa bandolera creuada i el mòbil a la mà. És la secretària de l'AVPI. Quan veu aparèixer Andreas per l'andana, esborra un correu intimidatori que ha rebut en un dels comptes que administra. Serra les dents i improvisa un somriure afectuós i un gest amable amb el braç esquerre. Mentre se li acosta, Nora aprofita per comprovar si el grec és tal com ella l'ha anat construint amb la lectura de les desenes de correus que s'han intercanviat els últims dos mesos per pactar els detalls de la intervenció en el congrés. Els primers contactes van ser formals, però a poc a poc van anar guanyant confiança. Fins i tot en algun moment de feblesa, hi

ha hagut temps per a les confidències. Amb dues besades es desvirtualitzen. S'observen amb curiositat i inevitablement la tensió dels primers minuts els aboca a una salutació rutinària. Nora excusa l'absència del president de l'associació, que treballa en un diari local.

—S'ha hagut de quedar a la redacció perquè acaba d'eixir la sentència que anul·la l'acomiadament massiu de treballadors de la televisió. Nul, tu! L'ERO és nul! —Nora és feliç i no s'adona que crida massa i que la buidor de l'estació li retorna les seues paraules amb eco.

—Que bé. I ara què passarà?

—Uf, en teoria tots els treballadors hauran de ser readmesos. Quin merder! —Nora ha començat a parlar sola, ignorant la presència d'Andreas.— Me n'alegre tant! Hi ha molts treballadors de Canal 9 entre els nostres associats. Bons professionals. Gent que fa anys que estava a la tele i que els van despatxar. Ara per fi s'ha fet justícia. És que no podia ser d'una altra manera. No. Nul. Que fort! Quina passada!

Andreas i Nora caminen cap a la parada de taxis. N'hi ha molts. Moltíssims. Massa taxis per a una estació anèmica. El periodista grec, que arrossega una maleta verda prou baquetejada, fa algun comentari sobre això de la nul·litat. Intenta clavar cullerada en el monòleg de Nora, que de sobte ha esdevingut una conversa telefònica sense cap sentit, perquè ella només emet monosíl·labs i signes d'exclamació.

Ja al taxi, Nora intenta centrar-se en el convidat que té al costat. El mira de cua d'ull. La veu és potent i agradable, molt televisiva, pensa, però té un accent estranyíssim perquè mescla el castellà amb l'italià encara que les erres les pronuncia a la francesa. Ho oblidava prompte perquè una rampa li recorre l'espinada en veure un adhesiu minúscul enganxat al pom del canvi de marxes mostós, com tot el vehicle. És una bandera espanyola

amb l'àguila imperial estampada al bell mig de la franja groga. Quin fàstic! S'esmussa i quasi per inèrcia busca altres símbols preconstitucionals al vehicle. I els troba: la mateixa bandereta dissimulada al pany que obri la guantera. Fa per no mirar-la, però la vista l'hi va automàticament. Comprova que el mòbil continua en silenci i tracta d'iniciar una conversa amb Andreas a pesar que tant ella com el grec en noten la vibració cada vegada que entra un missatge.

—Perdona, Andreas, vaig una mica de bòlit —Nora es retira un renclí de cabells de davant la cara i assaja aquell somriure amb què s'ho fa perdonar tot—. Ja veus que ara estàs en el lloc adequat en el moment just.

—Sí, estar en el lloc just és el somni de qualsevol periodista, però vols dir que a la televisió valenciana caben tants treballadors?

No vol ser esgarrafestes, Andreas, ni vol que l'experiència que ha viscut a la televisió pública grega pese en el seu estat d'ànim, però abans de viatjar s'ha documentat sobre el que està passant a Canal 9 i es pregunta en veu alta si l'última paraula serà la del jutge que ha anul·lat els comiats.

—Joan Miquel Segura m'ha demanat que t'acompanye a l'hotel perquè t'hi instal·les. Et recollirem a les dues i quart per anar a dinar. Et va bé, Andreas?

—Sí, és clar, no tinc res previst per avui. —Andreas recorda vagament que l'hotel on s'allotjarà està al bell centre de la ciutat.— Aprofitaré per a passejar una estona i estirar les cames.

Escoltant la ràdio del taxi el periodista s'adona que entén prou l'espanyol i que és capaç de comprendre el sentit de la notícia principal del butlletí de les dotze que, inevitablement, parla de la sentència contra l'acomiadament massiu a RTVV. El locutor explica, amb un deix de menyspreu, que a les portes del centre de

producció de programes s'ha desfermat l'eufòria dels treballadors despatxats que s'hi han concentrat de manera espontània i que han estat aplaudits per alguns d'aquells que encara conserven el seu lloc de feina. Una foto plena de llàgrimes i abraçades que aviat recorrerà les xarxes socials. S'informa també que el Govern encara no ha reaccionat i que la directora general de la televisió ha dit que no farà declaracions fins que no haja llegit tota la sentència. La notícia de la nul·litat l'ha agafada amb el peu canviat, fora del despatx, però exposada als mitjans perquè estava presentant l'enèsima temporada de l'única sèrie de ficció que encara emet la televisió valenciana i que ha de servir per a tornar a fidelitzar el públic a la cadena. Alguns treballadors o extreballadors readmesos escriuen frases punyents a Twitter. Més d'un es fixa justament en això, en el fet que la directora no estiguera previnguda, que ningú l'avisara que avui era el dia de fer pública la sentència que l'obligaria a prendre decisions complexes.

Després d'aquesta notícia entra la publicitat, a la ràdio. Cotxes, assegurances, grans magatzems i fins i tot una casa de cites que es diu París i que és als afores d'un poble, el nom del qual no entén perquè Andreas ja ha desconnectat. Ara observa la ciutat des de darrere dels vidres polsosos del vehicle. Habitualment és un home tranquil, però en baixar del tren s'ha contagiats de l'energia de Nora. Intenta frenar el riu desbocat del seu pensament. Quan ho aconsegueix ja són a mitjan carrer de la Pau. L'identifica pel campanar de Santa Caterina que apareix a totes les guies de la ciutat. En un semàfor roig, que es fa etern com el silenci, descobreix que el somriure i els renclins de la dona que té al seu costat li agraden. Tota ella, li agrada en realitat. Perquè la manicura francesa de les ungles el fascina. I els ulls verds. Té els ulls verds, però no els havia vist perquè Nora no s'ha llevat les ulleres de sol fins ara, quan estan a punt

d'acomiar-se per un parell d'hores. Això que li passa no estava previst, però no és cap fenomen estrany. Des que Angèlica el va deixar, a Andreas li agraden totes les dones menors de quaranta anys. I Nora té els trenta ben primets.